هي شهر ....

”ٻانهون پٿر تي رکي چوڙا ڀڃي ڇڏائونس.“

ٻڌو مون کي ساڙهيءَ کان ڇڪي ٻاهر وٺي آئي، ”اڄ نه هلي سگهي!“ ڏٺم ته نظر ڏاڍي ٿي وئي.

اسانجي گورکي جون ٻانهون هيون اهي. ڳاڙهيون ڳٽڪيون نڪرا تي پٽ اچي ڪرڻون هيون. ٻير ڪير چوڙن اچين ٻانهن جي سوڀهن نه ڇڏي سگهي هئي. سندس ماڻيءَ نڪ جي وچينءَ ٻاڙيءَ وارو ٻولو کڻي لاهه ڇڏيس. سڄيل ٻيڙن نيمالي اکين وچ ناهوڪو نڪ ۽ نڪ جي وچينءَ ٻاڙيءَ ۾ هي ٻولو! سوني تي سهاڳو. ٻر سهاڳ ويو نه سون به لٿو. ٻيو مٿهن، ڪوري ڪڇڙي ۾ واڙهيل وٺهن ورهين جو ڇڏب جهڙو سوٽو لن. ٻس گونگو پيئي هاري ......

”ڇو ٿي لوڻي سگهي؟“

جواب اڪليئي نه، ٻار کي ڪوٺي ڇا ٻڌائي؟ ٻر آواز سندس ڳورو جهڙو ڇلڻ لاهه آئو. ٻادل. اکيون اکهي ڇيم، ”گورکو مري ويو.“

”هان گورکو ملي ويو؟ ڪيئن؟ ڪيئن ملي ويو. سگهي،“ ٻڌو منهنجين نڪن کي ڇٻڙي سڏڪڻ لڳي. ڪلهه جنهن وقت گورکي جي رٻل هينان ڇهڇي

وچڙ جي خبر آئي، تنهن وقت بشواچا بالمندر ۾ هئي.

ان مهل ڪان وٺي بس گورکي جا هن جاءِ سان لڳاءُ وارا نظارا ٿي مونجهين اکين اڳيان ڦرندا رهيا آهن.

ڀرپور ڏينهن - انيتاليه، گهرن واري جاءِ، لڳ ڀڳ ٻه سؤ مردن کي ٽڪاڻو ڏيندي ويل هيءَ جاءِ، تنهنجو ڀرپدار مقرر ٿيو آهي هي گورکو. هنجون اکيون ٻن گورکن وانگر چوڦيرو ڪولهن، سرير جهنگلي نمرني جهڙو ڪونهي، بلڪل سگهو ناهوڪو سمجهدار اکين وارو واسطو. "هن نوڪريءَ جي لائق نه ناهي،" مون ان ڏينهن ٿي چيو هو.

؟ ان ڏينهن -

ليڪن، ۾ ٻاٽي نه ٻيو چڙهي. ميونسپالٽيءَ گهٽ ٻاٽي ڏنو هو. بس هڪ ڦلئٽ مان گورکي لي ڏت ٿي ويئي. جواب ڏنائين، "ٽانڪيءَ ۾ ٻاٽي ڪونهي." ٻيٽي وٺ ٿي. چي، "سامهون جواب ڇو ڏنءِ؟" هڪ مرد اُٿي ڪري آيو. چي، "زال ذات سان ٻرابر ڇو ڪيئه!"

مان ڪليس. ڪاٽي زال ذات ڀلا گورکي جيڏي مرد ماڻهوءَ کي ڇو چوي، "سامهون جواب نه ڏين." گورکو به نه انسان آهي، ڪنهنجو پاءُ آهي، ڪنهنجو پيءُ آهي. ليڪن ...... بمبئيءَ ۾ هو فقط گورکو آهي. بمبئيءَ جا ماڻهو؟ هو فقط اٻترو جاڻن ٿا نه گورکو پگهار ٿو ڪاٽي.

ٻر گورکو؟

گورڪي هڪ ڀيري ڪوشش ڪئي ته فلئٽن ۾ رهندڙ ماڻهن کي سمجهائي ته هو جنهن لهجي ۾ اسپئنوني سان ساڻس پيش اچن ٿا، سو ٺيڪ ناهي. پس اصل حد ٿي وئي! ان سپي انسان ”همڪو سڪاٽا هئه؟“ چئي اکيون ڦوٽاري جو اچي مڪون ۽ گهوسا هڻيس... ڳالهه ڏسڻ جي هئي، ٻڌڻ جي نه.

گورڪو انڪان پوءِ چپ ٿي ويو. شايد سندس ذات وارن سمجهايو هوندس ته بمبئي ۾ نوڪر معنيٰ غلام. غلام، جڏهن کي ان اکين هوندي به ٻين جيان ڏسڻو ناهي. ان ڪن هوندي به ٻين وانگر ٻڌڻو ناهي......

اٽيالين گهر - هزار ڪم آهن ٻاهر اندر جا - اٽو پيسائڻو آهي، ڪڏهن ڪي سامان ٽئڪسيءَ ۾ رکائڻو آهي، ڪڏهن ڪي بازار مان گوشت کڻي، ڪڏهن ٻار کي سڪول ۾ ڇڏي اچڻو آهي. گورڪو سڀ ڪم ڪندو رهندو پر لڳندو هو، هو هاڻي گونگو ٿي ويو هو.

سندس پگهار فقط ٽي ويهون، پاڻ ڪاٿي ٻيا گهر موڪلي؟ ڪيترن گهرن جو ڪير آٽڻ شروع ڪيائين. پاٽلين جي ڳوٺري ڪلهي تي، ميمڻ، واچ، اس، ٿڌ، هيلاهه سڀ هڪجهڙا - ان مهل اکين اڳيان اچي ويندي هئي هماليه جي ايورسٽ تي چڙهائي ڪندڙ تين سنگ جي صورت.

ٻه ڙاڏا جي پاٽليءَ جو ڍڪ ٻورو فٽ پيل نه هو. وڙ ڪري چيائين، ”گورڪا هي نڪيءَ جا ڪم هئي نه

هلندا. سادو ڪيرو ونئي مٿان اچي ڪير جو ٻڪ لڳائي ڏنو اٿيئي ؟"

گورکي جي اکين مان ڳوڙهه جا ڦڙا ٽڪيا. ٻئي مڪ سخت ٻڌا. فقط واڏا جو ڪير آٽو ڇڏي ڏنائين. واڏا پٽ ڪٿ ڪئي، "مٿا ٻين جو ڪير ونئي ٻڌائين، ٿهمجو نه؟ ڇو؟ ڏس ته ڪيئن لئي اها ڪير آٽو جي مٽڪل ٻڌ ڪرايانءِ. ٿوڪي ٻهري لاءِ رکيو اٿئون، ڪيئن ڪير آٽو لاءِ ؟"

عجيب ڳالهه هئي؛ واڏا کي ٻارهن مهين ڪانپوءِ اها ڳالهه ياد آئي هئي ته گورکي کي ٻهري لاءِ رکيو ويو هو.

گورکي واڏا کي ڪو جواب ڪونه ڏنو هو ٻئي واريءَ جي نوڪر سان من ٺاريائين. چيائين، "ڪير جا ٻڪ ٽي بدلائيا هئا ته ڳوٺ ۾ داڪو ٻچي رهي ۾ ڪيئن اڪي وهان ها؟ ڳوٺ ۾ اسانکي ڇا ناهي؟ وڏو شاهي گهر ... ٻه ڏاڳون ... هڪ ٻار ... ماءُ پيءُ - سڀ ڪجهه ته آهي. رڳو ٻئي لاءِ ئا اچون هتي......"

۽ هڪ لنڊڙو ٻٽر ڪٺي زمين تي ٽڪاءُ ڪري ڇڏيائين.

ساڳيو گورکو

ٻمبوءَ جي ڇٻي مٿهيل ڪمٽ تي، جڳهه جي وچ واري لنگهه وٽ ويٺو آهي. سندس گوڏن تي گرنٿ ڪليل آهي. پڙهي پيو، ڳائي ڳائي. ڪهڙو آهي هي ڳائڻ! سادي سڏي، پر عجيب ڍن آهي هن ڳائڻ ۾. ڪنهن ڪڏهن ٻڌي ڪانهي. ڪهڙو آهي هنجو سنگيت! هتي هتي

ٻرائيندو ٿيو وڃي. لڳي ٿو ڄڻ سارو سنسار ڊهندي آهي. هر هڪ فلئٽ جي در اڳيان ٻه ٻانهي ٿيو هي ٻڌندي وس سان ٻرڀور ڪيسن. لڳي ٿو ڪوئي روح - اڪيلو اڪيلو - ٻٽڪي رهيو آهي. ڏٺين سيڙهتا جي ڳهڻين ۾. جتي ماڻهو هڪٻئي جي ٻولي ڪين ڄاڻن. نه مڃنا ٻول ٻولڻ جي فرصت ڪين اٿن ۽ لياقت نه ڪين اٿن. بس انهن ڳهڻين ۾ گهوڙ گهوڙ ڪندو ٻٽڪي ٿيو ۽ هيسي ٻڌندي گيسن - دلين کي جوڙڻ وارو جادو!

گوڙڪي جو هڪ ٿيو روپ

هر ڪنهن جو ڪم مڃڻ نه سگهي ٿي وڃو آهي ۽ اڄ دوستن جي مدت مڃي شراب پي آيو آهي. اڄ هو ڏونگو ناهي. اٺاسو ڳالهائي ٿو، اٺاسو ڪلي ٿسو ۽ رکي رکي روئي ٿيو، ڪيڪرائي ٿيو. سڀني فلئٽن وارن دڙن کي ڪيڏيا هٽي، اندران ٻند ڪري ڇڏيو آهي. ٻاهر وڙي ٿيو، ساڳيو روح - اڪيلو اڪيلو. انسان جي من سان جوڙ ميل ڪرڻ لاءِ آتو، پريشان آواز. فقط سندس ويس ٻڌندي وس ٻدران روڊن جو آهي. خبر ناهي ڇا ڪجهه وڃايو اٿس. در در لڳي ٺڪ هڻي ڳولي ٿيو. ليڪن سڀ در ٻند آهن. رات جي اونداهي پردي ۾ وڙهجي پئجي رهيو آهي هتي ڪٿي ميدان ۾ ٿي.

۽ هڪ ڏينهن

ڳاڙهي ٻتي واري ساڙهي ۾ نظر آئي هئي ۽ ڏورانا. نديون اکڙيون، گول مکهن، نڪ ۾ اسولر ۽

اوڙهن ورهين جي ڪڏهن ڪايا. جيڪ سندس اهڙيءَ
اُدا ۾ بيٺل آهن جنهن سالن بعد هڪ اڪرمس ڳالهائيندي
هواندي.

۽ هن موليءَ سان گورڪي جو ورتاءُ

گورڪي واماڻ پڙهڻ جهڙي ڏنو آهي، ۽ منجهند
جي وقت جڏهن اڪيلائي، پنهنجي وڏي جيٽيءَ اندر
سچيءَ جڳهه کي سميٽي رکيو آهي تڏهن گورڪو پنهنجي
ٻوليءَ ۾ گورڪڻ کي ڪي ڪجهه چوي ٿو. ڪجهه
سمجهه ۾ نٿو اچي، ٻوءِ ۽ پاڻ پڌرا ٿيو هون. انهين
لڳي ٿو، هي پاڻ هر ڪڏهن ٻوليءَ ۾ ٻولبا آهن. چوندا
آهن، "توکي هتي مزو نٿو اچي، تون اُپاٽڪي تي
ٿين؟ ٿوري هندي ڳالهائڻ سکي وٺ. فڪر نه ڪر،
اڙي مان وٺو آهيان تو وٽ. ڇڏ ڪڏهن شيءَ تي دل
اٿيٽي؟ اچ ڀڪور تي هلنديءَ؟ ڏس ٿي ٿوري وقت
اُپاٽڪي رهندينءَ، ڀڪ تي ڀڪ اسانجي گود پراڻي.
پنهنجان ميدان ۾ هڪڙي جهوڙي اڏڻ جو نه سياٽي تي
وپار آهي. ڪجهه پئسا هٿ اچي وڃن نه توکي نٿين
ساڙهي ۽ وٺي ڏيندس. هاءِ مان ڏسان وٺو توکي
هڪ ٿي ساڙهي آهي. هتي هي چوڏاري جيڪي گهر
آهن، ان ۾ هر هڪ عورت پنهنجي ڪبٽ ۾ پنجاهه،
پنجاهه ساڙهيون رکندي آهي ... مان هاڻي وڌيڪ
ڪمائڻ جي ڪوشش ڪندس."

گورڪڻ پنهنجي ٻوليءَ ۾ ڪجهه چوي ٿي. شايد

چوي ٿي، "ٻهڳاهه ساڙهيون ته اجايون آهن، ٻه هجن، بس. هڪ ڌوئي هڪ پائي سگهجي."

۽ شام جي انڌيري کان اڳ، وري جڏهن هوءَ انهيءَ ٻنبوءَ جي ڪُٽ لئي نظر اچي ٿي، تڏهن سندس ٻانهن ۾ ڳاڙهيون ڪنگڻيون پيئون چمڪن. اڇين تازين توانين ٻانهن ۾ هي ڳاڙهيون ڪنگڻيون. معصوم مک تي لڄ ۽ مرڪ جي اُس چانڊو... نئين ڪردار - پر گهر ڪٿي؟

ميدان!

ها هي ساڳيو ميدان.

جهوپڙي ٻڌجي وئي. پنج فوٽ اوچي، ست فوٽ ڊگهي ۽ ٦ فوٽ ويڪري. اندر ونڊڙو به آهي- ايڊ روم به آهي. چار چار مهمان اچي ڪاٽين ته انهن لاءِ مهمانسراءِ به آهي. هسا، جيءَ ۾ سوڙهه ناهي، پوءِ جاءِ ۾ سوڙهه ڇا جي؟ ڪنڊين جي ٻورن ۾ ڪونس سڀ سهوليتون هونديون آهن.

انهن مهنن، گورکڻ اندر جهوپڙيءَ ۾ ويهي اٿي سگهي، ٻاهر به لڪ ٿي لڳي. پريشان گهوماڻا ڪڏهن ڪنهن جي در وٽ ڪڏهن ڪنهن ٽلهي ٿي. ڪوئي آوازو اچي تهڙي رهي ته منهن ورائي هلي اچي ٿي، هيءَ سيتا جي سپيتا جي وارث.

گورکي رات ڏينهن هڪ ڪري پئسا ڪٺا ڪيا.

پنڊي کي اسپتال ۾ رکڻ جو بندوبست به ڪري آيو.

مگر هي ڇا؟ جڏهن اسپتال مان پٽو کڻي گورکڻ

گهر آئي، تڏهن چولو ۽ ٽوپو ٻالڪ لاءِ. ڪجهه ڏينهن گڏجيءَ ۾ ئي گذريا. واڌا جي نظر ڦٽجي وئي. سيٺي کي اُپائي ڪڍيائين. آهي ڪو شرم؟ هڪ هڪ چولو ڏيوس ٽ ۽ انيتاليهه. چولا ئي ٻون ويچاريءَ گورکڻ وٽ!

سڀڪو سوڙڻ جي ڏاڍ هئي. ٻرائن ٽون چولن جو ٻيو لڳي ويو گورکڻ جي گهر. گورکو اچا ٻه، واسڻ ڏينهن لڳي ڌهيو.

هاڻي گورکڻ به ڳالهائڻ لڳي آهي

ڪڏهن وڏيءَ چپ ئي وٺي، شام جي ٿڌڙيءَ هوا ۾ ٻار کي چڪر به ڏيندي ته ڳالهيون به ڪنديس. ٻار رکي ٻڌندي پيءَ جهڙيون سمجهدار اکيون کولي گورکڻ جون ڳالهيون ٻڌڻ لڳندو آهي.

مڌهن لسي لڄ، ڏينهن آواز- شايد چوندي آهي، "نانيءَ کي تو ياد ڪرين؟ ... تون ڏاڏي جهڙو آهين. ها، ڏاڏيءَ کي تو ياد ڪرين. مان توکي ڳوٺ وٺي هلنديس. ٻهاڙن جي گود ۾ آهي، اسانجو ڳوٺ. اتي اسانجو جهونو گهر آهي. جڏهن ٿڌ سهڻ کان ٻاهر هوندي آهي تڏهن سڀ مٽ مائٽ ڪانئن جي ٻاهه ٻاري، چوڌاري ويهي ڳالهيون ڪندا آهن. ڪڏهن موج ۾ ٻالا ڪٺي ٻاهه جي چوڌاري ناچ به ڪندا آهن. تنهنجو دادا به ناچ ڪندو آهي. مان به مٽي ۾ ڪمپ ٻڌي، تاڙي هڻي، ڪڏهن ڏاڏو هٿ ۾ جهلي، ساهيڙين سان گڏ اهو ناچ ڪندي آهيان، جو ڇا چئجي! هتي ته، اس سج

آهي. هيٺين ماڻهن وچ ۾ ائين، جڻ جهنگ ۾ پيا آهيون. تنهنجو دادا ٿورا پئسا ڪٺا ڪري وٺي ته موٽي ڳوٺ هلنداسين. پئسا ته تنهنجو دادا فوج ۾ ڀرتي ٿيڻ سان به خوب ڪمائي سگهي ها پر فوج وارا اڪثر موٽي ڪونه اچن. اسين ته ضرور ڳوٺ موٽي هلنداسين. ٽوڪري تمام سٺو ڪپڙو سيکاريندي پس. اڙي اڙي، تون ته هينئر ئي ٿو ٽپ ڏين. تنهنجا سڀ ارڪان پيءُ جهڙا آهن......”

اڄ به ساڳيءَ طرح پٽ جي چپ ٿي ۽ والدي پٽ کي چڪر ڏني. ٻه گورکيائيون سندس پٺ ۾ ويٺيون آهن. مٿي ڪانون الاجي ڇا ٿي ايڏو ٿڙ ڪيو آهي؟

چار گورکا آيا آهن. ڇو ته گورکي جو لاش اڃا هينئر ملندو......

ڪيترائي ڏالون فلٽن مان هيٺ لهي آيون آهن. گورکي جا گڻ پيا سڀني کي ياد اچن. هر سڀني جي واءِ اهائي آهي ته هيترو سمجهو، هيترو پڪمت گورکو هن نوڪريءَ جي لائق ڪين هو. ڪيترو اشراف لڳندو هو. پس دوستن سندس اشرافت جو فائدو ورتو جو شراب پيار پيانونس. راڌا ڳوڙها اگهي چيو، ”سندس اشرافت جو فائدو پلا ڪهڙي گهر نه ورتو؟ هرڪو ڪم ڪيائيندو هوس، پر ڪڏهن آهن نه چار ات آنا ڏيندا هئس نه ته ويچارو گهرندو نه مور ڪين هو.“

گورکو پنهنجي ذات پاڻ سان وٺي رهي آهي. ڪوئي دانهن ڪونه ٿو ڪري، ڪوئي ڪوڪي به